

2926

El jovent de les Illes Balears i la llengua

Aina Moll (*)

El dia 6 de desembre passat, ULTIMA HORA informava amplament d'un estudi sobre els joves, avui, realitzat pel Servei de Promoció de la Salut del Consell Insular de Mallorca. El titulava *Los jóvenes de Baleares, una realidad diferente*, i feia un comentari general del treball i un resum dels diferents capítols, amb abundància de gràfics de les respostes més interessants.

Hi havia dues preguntes sobre la llengua, presentades sota l'epígraf *El catalán en la escuela*. La primera duia per títol *Así denominan el idioma de Baleares* i obtenia les respostes: *Catalán*, 17,0%; *mallorquí*, *menorquí*, *ibicenco*, 83,0%. La segona, amb el títol *La enseñanza del catalán...* obtenia: *ha de desaparèixer*, 15,0%; *ha de ser optativa*, 59,0%; *ha de ser obligatoria*, 26,0%.

El corresponsal d'un diari de Barcelona em demanà l'opinió sobre aquests resultats. De moment m'hi vaig resistir, perquè no coneixia directament el treball, però després vaig considerar que, per al tema que ens ocupava, la informació d'UH era font d'informació suficient i vaig respondre a les seves preguntes. Les meves respostes van ser incloses dins una informació que duia per títol *Una encuesta diu que els joves de les Illes Balears no s'interessen pel català*, amb el subtítol *Aina Moll considera que s'han de desdramatitzar els resultats*.

Em consta que els meus comentaris, tal com van ser reproduïts, van escandalitzar alguns amics preocupats pel futur de la llengua, y tenc por que hi hagi lectors no sensibilitzats pel tema, que els donin també una interpretació «abandonista» justificadora de la seva manca de militància. Per això m'ha semblat convenient exposar el meu punt de vista sobre l'enquesta i els seus resultats, en el mateix diari que en va publicar la notícia.

L'estudi

En primer lloc, hem de tenir en compte que no es tracta d'un estudi sociolingüístic, sinó que respon a les necessitats del Servei de Promoció de la Salut. Pretén reflectir les posicions dels joves davant la seva pròpia manera de ser i davant el

món que els envolta: institucions que els mereixen confiança, relació amb els pares, sexualitat, creences i ideologia, llengua, estudis, treball, drogues, etc... En un treball d'aquest caràcter, la qüestió lingüística hi té poc pes.

Segons la informació d'ULTIMA HORA, l'estudi es va iniciar a finals del 87 i s'ha perllongat per espai de quasi dos anys, període durant el qual s'han entrevistat 1.451 joves, d'edats compreses entre els 13 i els 19 anys. Es a dir, que en el moment d'acabar-se l'enquesta, els joves tenen dos anys més que quan es començà. No s'especifica si es tracta d'un grup que ha estat seguit al llarg de dos anys, o si l'enquesta s'ha fet molt lentament, a joves diferents, durant aquest període. En tot cas, no és el tipus d'enquesta adequat per reflectir la posició actual del jovent il·lenc davant la llengua.

Les respostes dels joves, en tots els camps, els mostren molt més conservadors del que generalment es creu. Per exemple, la institució en què tenen més confiança és la família; s'entenen bé amb els pares; una gran majoria declara que no ha tingut «relacions sexuals completes» —de manera que la gran campanya del *póntelo*, *póntelo* resulta una mica ridícula, adreçada a aquest jovent—, etc...

Les respostes sobre la llengua

Per jutjar una resposta, cal tenir en compte quina és al pregunta —recordem aquell acudit de dos eclesiàstics que consulten el seu superior, respectivament, sobre si és lícit «resar mentre fumes» i «fumar mentre reses», i obtenen respostes contràries. En el cas de la pregunta sobre el nom de la llengua, a l'enquesta que comentam, la forma en què es presenta condiciona fortament la resposta.

En efecte, és natural que la majoria designi la llengua amb el nom de *mallorquí*, *menorquí* o *ivissenc*, segons la modalitat insular que li és pròpia: jo mateixa ho faig moltes vegades, seguint la inèrcia de molts d'anys. D'altra banda, aquests comportament concorda amb el caràcter general conservador que he comentat, i amb la influència (que ja hem

vista que pesa molt) dels adults de la família, sovint sensibilitzats contra el nom de *català* per una desinformació manipulada. Si la pregunta hagués estat *quin és el nom científic oficial de la llengua de les Balears?*, el resultat hauria estat molt diferent, ja que tots aprenen a l'escola la denominació correcta, l'àmbit territorial i la normativa del català, tan científicament com els del castellà.

Quant a la pregunta sobre l'ensenyament del català, hem d'observar dues coses: 1) que és natural que el jovent preferesqui a l'obligatorietat la possibilitat de triar; 2) que el català ha estat introduït fa poc a l'ensenyament i, a conseqüència de la mentalitat disglòssica encara imperant, la hipòtesi de la seva opcionalitat, i fins i tot de la seva desaparició com a assignatura, s'accepta amb naturalitat, mentre que l'obligatorietat de l'espanyol o de les matemàtiques no es posa en qüestió. No em sembla alarmant que només un 26% dels alumnes enquestats hagi optat pel caràcter obligatori (quan tot just el 15% desitja que desaparegui), sobretot tenint en compte que, a la pràctica, l'assignatura és acceptada sense problemes. Si el qüestionari hagués inclòs una pregunta formulada així: «Imagina't que pots triar que l'ensenyança de les matemàtiques (o de l'espanyol, o de la història) sigui voluntària, obligatòria o desaparegui, què triaries?», no crec que cap de les assignatures tradicionals en sortís més ben parada que el català.

No dramatzem aquests resultats

Les observacions que acab d'exposar justifiquen, al meu entendre, que es desdramatitzin —o més ben dit, que no es dramatzin— aquestes respostes. Estic segura que si les poguéssim comparar amb les d'una enquesta idèntica feta als joves fa cinc o sis anys, constataríem progressos importants. I d'altra banda, les mateixes preguntes, fetes ara a adults d'entre trenta-cinc i cinquanta-cinc anys, haurien donat resultats molt més decebedors: els telespectadors que recordin les enquestes de carrer del programa *La nostra llengua* de TVE-Balears (gener-juny 1989), compartiran sens dubte

aquesta opinió.

Això no vol dir, naturalment, que consideri satisfactoris aquests resultats. La situació que reflecteixen és, evidentment, una situació anormal. Però seriem il·lusos si creguéssim que la influència d'una escola encara molt castellanitzada pot ser prou forta per produir una joventut lingüísticament normal dins una societat adulta majoritàriament analfabeta en català, i desinformada sobre tot allò que fa referència a la llengua, des del seu mateix nom fins als diversos registres segons les situacions de comunicació, i fins i tot sobre les particularitats de les modalitats il·lenques: hi ha mallorquins que manifesten autèntica fòbia a la paraula *got*, perquè «és catalana, i en mallorquí es diu *tassó*, i no saben que a Menorca no s'accepta «el mallorquí *tassó*», perquè en menorquí es diu *got*».

No em cansaré de dir que, si bé el jovent de les Balears —i també el de Catalunya— té una responsabilitat més gran que la població adulta en la normalització de l'ús de la nostra llengua, perquè en sap més, els adults tenen la gran responsabilitat d'oferir als joves la possibilitat d'exercir aquest coneixement. I ara com ara, la societat adulta, no sols els ofereix productes exclusivament o molt majoritàriament castellans en camps tan importants com la premsa, el cinema, la ràdio (no tant la televisió, gràcies als canals catalans), les discoteques, etc., sinó també un món laboral castellà: un jove de desset anys que acaba el Batxillerat i es col·loca en una oficina, podria perfectament fer la seva feina en català, però d'aquí a un parell d'anys de treball exclusivament en castellà, ja no en serà capaç.

No dramatzem, per tant, aquestes respostes juvenils. Acceptem-les com a producte normal de la nostra situació sociolingüística, i acceptem també la nostra responsabilitat d'adults, de bastir per a ells una societat que funcioni normalment en la llengua pròpia de les nostres illes.

Si ho feim així, ells respondran. Els joves responen sempre quan els prediquen, amb convicció i amb l'exemple, una causa justa.

(*) Coordinadora de la Campanya de Normalització Lingüística de les Illes Balears